

Rudolf Steiner

O PRÍCHODU DUCHOVNÍHO VĚKU KOMETY A JEJICH VÝZNAM PRO ZEMSKÉ BYTÍ

Mnichov 13. března 1910

Naším úkolem zde má být hovořit o něčem, co nás může dovést k porozumění našemu vlastnímu období. Víme přece, že vývoj zde na Zemi se děje tak, že člověk může sbírat v každém svém vtělení na Zemi nové zkušenosti a prodělávat nové zážitky. Proto jsou události našeho zemského vývoje uspořádány tak, že člověk nezastihne ve dvou po sobě následujících inkarnacích dvakrát tytéž poměry; to znamená, že se Země mění v období ležícím mezi dvěma inkarnacemi. O tom však vnější vědění nemá přehled do dostatečné hloubky, aby vidělo, jak se všechno v dlouhých obdobích důkladně mění. Z toho však můžeme také usoudit, že rozumíme důkladně sami sobě jen tehdy, když víme, jak je utvořeno období vývoje Země, v němž žijeme, a když si můžeme udělat obraz o jeho nejbližší budoucnosti. Musíme při tom brát zřetel na to, že člověk, jak se s ním v životě setkáváme poté, co se vyvíjel v nekonečně dlouhých obdobích, je velmi komplikovaná bytost. Člověk jako bdící bytost je v podstatě jiná bytost než člověk spící. Víme přece, že během spánku jsou čtyři články jeho bytosti rozděleny do dvou skupin, takže na lůžku leží fyzické a éterné tělo a do duchového světa vstupují astrální tělo a já, aby tam žila podle zákonů tohoto duchového světa. Již dříve jsme poznali, že fyzické a éterné tělo by nemohlo v dnešní formě existovat, kdyby bylo úplně opuštěno astrálním tělem a já, aniž mohlo být nahrazeno něčím jiným. Bez této možnosti by měl spící člověk jen hodnotu rostliny. Ta je sice schopna života jako v sobě uzavřený organismus, ale ne tak spící člověk, poněvadž ten zařídil své fyzické a éterné tělo tak, že musí být proniknuta jeho astrálním tělem a jeho já. Zatím co tedy lidské já a astrální tělo člověka opustí, je on ve svém fyzickém a éterném těle v této době proniknut jinou bytostí stejné hodnoty, avšak bytostí božsky duchového astrálního těla a k němu vhodného já. To, co z člověka ve spánku zůstane, to přenecháváme vnějším duchovým

mocností světa. Co je ve fyzickém světě, je tedy začleněno do velkých duchovných mocností makrokosmu, a všechny tomuto makro- kosmu náležející duchové bytosti působí neovlivněné lidským já a astrálním tělem.

Z těchto na člověka působících sil velkého světa se dnes s některými seznámíme. Tyto poměry jsou všelijak komplikovány ve svém vzájemném působení mezi duchovními silami světa a člověkem. Ten je ve skutečnosti malý svět a z velkého světa plyne během spánku něco do tohoto malého světa jako zrcadlový obraz. Můžeme to všechno poznat, jen když pronikneme do hlubokých tajemství světa.

V dnešním lidstvu objeví věda tu nebo onu pravdu, a pak se věří, že tutu pravdu jako takovou máme jistou. Anthroposof však má nad to vyvinout obzvláště cit pro závažnost té nebo oné pravdy, zda je jedna nebo druhá podstatná nebo nepodstatná, zda to je pravda zřejmá, oprávněná, nebo zdali nás uvádí hluboko do tajemství světa. Nedostatečné porozumění této věci upozorujeme, když se vyhlásují nepochybné pravdy, které mají být rozhodné pro důležité závěry, například při počtu kostí a svalů člověka ve srovnání s vyššími zvířaty. Zdali je tato pravda důležitá nebo nedůležitá pro postavení člověka ke zvířeti, to ze skutečnosti jen tak nevyplývá. Jiná, ale důležitá pravda, na niž bychom vlastně neustále měli narážet, je ta, že člověk ve srovnání se všemi zemskými bytostmi a v protikladu k nim se může volně rozhlížet do světového prostoru ve fyzickém smyslu, aby se svými myšlenkami a svými představami pozvedl k tomu, co nepatří k Zemi. Zvířata se od Země nemohou pozvednout, nemohou se od ní osvobodit. A i když se tolik zdůrazňuje podobnost opic v jejich vývoji s člověkem, tak je přece nápadné, že u opic se nepodařilo vzpřímení v chůzi a stání. Proto se musíme dívat na toto pozvednutí se člověka od Země jako na důležitou pravdu v duchovním smyslu. Vše co nacházíme v člověku je mikrokosmické napodobení velkého světa. Svobodné pozvednutí se člověka je vyjádřeno ve vztahu hlavy ke končetinám člověka, jako vztah v mikrokosmu. Totéž však nacházíme venku ve velkém světě, a to ve vztahu mezi Sluncem a Zemí. Tím, že to necháme na sebe působit, dostaneme pocit, že zvíře už ve své organizaci je určeno pouze Zemí, že však člověka stanovilo Slunce v jeho svobodném rozhledu, v jeho cítění a myšlení. Na-

poprvé se tento protiklad nepochopí, proto se jím budeme zabývat pozvolna.

Cítíme příslušnost člověka k vesmíru, víme-li, že je to Slunce, které posílá Zemi určité síly, aby se člověk mohl vyvinout do té organizace, kterou má teď. Silami Slunce je svou hlavou zaměřen vzhůru, Zemí je se svými články přitahován dolů. Články dostávají rozkazy od hlavy, jako Země své vedení od Slunce.

Dnes vyzvedneme ještě jiný protiklad. V tom, co bylo dosud řečeno, jsou všichni lidé stejní. Nerozlišují se při tom žena a muž. Avšak v lidském organismu existuje protiklad muže a ženy. Podle naznačených analogií se ptáme: Je ve velkém vesmíru také takový protiklad jako muž a žena, stejně jako u hlavy a údů? - Je především nutné upozornit na to, že duchovní věda nemá co dělat s popisy, které by chtěly rozšířit protiklad mezi mužským a ženským na celý velký svět. To jsou projevy schematického materialismu naší doby. Tak naše dnešní výklady nejsou mінěny. To je nevychovanost naší dnešní vědy. Zde se myslí, že protiklad mezi mužem a ženou je jen nej nižším výrazem pro protiklad v makrokosmu. V zemském bytí musíme u protikladu mezi mužem a ženou nejprve ostře poukázat na to, že při tom můžeme mluvit jen o dvou vnějších schránkách, o fyzickém a éterném těle. Neboť astrální tělo a já nemají s tímto protikladem co dělat, tedy ani s následujícími úvahami.

Neboť nejprve se musí zaznamenat skutečnost jasnozřivého poznání, že v podstatě jen hlava a končetiny mohou udělat pravý dojem o člověku. Když tedy ve všem fyzickém spolurozhoduje ono duchovno, musíme dbát na to, jak dalece může být fyzično výrazem duchovna, zda je tím podán správný nebo nesprávný obraz. Takový opravdový obraz skýtá jen hlava s končetinami. Nic z ostatního neodpovídá duchovnu; tak ani mužské a ženské u člověka. Jen hlavu a údy uznává duchovní badatel jako pravý obraz duchovna, vše ostatní je zkreslené. To je tím, že rozdělení na muže a ženu se dá zaznamenat od lemurské doby, v níž jedna jediná postava sjednocovala v sobě všechno to, co nyní vidíme před sebou oddělené. K tomuto oddělení došlo, aby se umožnilo spojit s dalším vývojem stále materiálnější rozvoj. Neboť tak člověk stále více materializoval svoji postavu z duchovní podstaty. Ve formě neutrálního pohlaví totiž byl ještě duchu blíže stojící podobou. U nastávajícího vývoje pak směrem k ženskosti podržela si postava dřívější podobu, v níž byl člověk ještě

duchově- ší. Ženská podoba si podržela tuto duchovější formu, nesestoupila do materiálna tak hluboko, jak by to vlastně odpovídalo normálnímu vývoji. Tak si žena udržela duchovnějši podobu z dřívějšího stupně vývoje. Zakonzervovala tím něco, co je vlastně nepravdivé. Má být také obrazem duchovna, je však materiálně zkrslena. Právě naopak je tomu u muže. Ten přskočil normální vývojový bod, dostal se tedy za něj a ukazuje vnější podobu, která je materiálnějši než stínová podoba za ním, která odpovídá normálnímu průměru.

Žena je před tímto pravým průměrem, muž dospěl za něj. Nikdo z nich neobráží pravého člověka. V lidské podobě nenalézáme proto to nejvyšší, to nejdokonalejši. Proto byl učiněn pokus připojit k ní něco, co je rozvinuto v starých kněžských rouších, aby se tím nechala objevit lidská forma, zvláště mužská, pravdivější, než je od přírody. Člověk měl cit pro to, že i příroda může něco zkrslit. Ženská postava nás zavádí zpět do dřívějšího stupně zemského vývoje, do staré měsíční doby. Mužská postava nás vede za pozemskou dobu do jupi- terského bytí, ale ve formě, která pro to ještě není životaschopná.

Je tak i protiklad v makrokosmu, který odpovídá protikladu mužského a ženského, totiž v tom, co vidíme v kometárním a lunárním, co se ukazuje jako protiklad mezi kometami a Měsícem. Měsíc je kus Země, který se od ní odloučil ještě později, než se oddělilo Slunce. Vyloučeno bylo to, co Země nemohla potřebovat, protože by jinak lidská forma ve svém vývoji zkosnatěla, zdřevněla. Měsíc by byl lidský vývoj příliš rychle uzavřel. Představuje teď naprosto ztuhlý a zledovatělý to, co bude teprve později opět životaschopné jako jupiter- ské bytí, co však je teď jakoby odsouzeno k smrti.

Kometa představuje něco, co ze starého měsíčního bytí zasahuje do našeho zemského bytí, něco, co bylo ve svém vývoji zadrženo a není tedy vyvinuto až k Zemi, zůstalo na vyšším, duchovnějším stupni. Měsíc naproti tomu vznikl z naší Země a dostal se až za ni. Země sama je mezi obojím. Je proto nutno pokládat kometu a Měsíc - jako ženskou a mužskou podobu - jako něco zastaralého a pokročilého v normálním vývoji. Kometa se určitým způsobem chová tak jako ženská přirozenost v lidském bytí. Na základě srovnání může-

me ještě více porozumět, co znamená kometa pro zemský vývoj. Jestliže si tento vývoj ujasníme jako následující po měsíčním vývoji a předcházející jupiterskému bytí, musíme si uvědomit, že na starém Měsíci byly přírodní zákony jiné než na Zemi, a vidíme to částečně na kometách. Mimochodem se zmiřme o tom, že právě bytím komet je dán příklad, jak to potvrdí později věda, což jsem už řekl ve své přednášce na Theosofickém kongresu v Paříži v červnu 1906: že si komety uchovaly dřívější přírodní zákony starého Měsíce. Mezi jiným hrály na starém Měsíci roli určité uhlíkové sloučeniny a sloučeniny kyanu a kyseliny kyanovodíkové. Na kometě by se proto musely umět dokázat tyto sloučeniny kyanu a kyseliny kyanovodíkové. A skutečně spektrální analýza mezitím dokázala, že na kometě sloučeniny kyseliny kyanovodíkové jsou. Údaje duchovní vědy souhlasí tedy se skutečnými objevenými materiální vědou.

Co tedy znamená bytí komety pro ZemH Jaké poslání je s tím spojeno? Zodpovězme si tyto otázky alespoň srovnáním a poukažme na to, že v protikladu muže a ženy na Zemi se odehrává dvojitý život. Především je to průběh všedních událostí v rodině od rána do večera, s pravidelností jako léto a zima, jako svit slunce, bouře a krupobití. Může to tak nějakou dobu pokračovat. Pak však přijde něco, co do toho zasáhne a je pocíťováno jako převratná změna, a to tehdy, když se narodí dítě. To přeruší dosavadní průběh věcí a zůstane to v soužití muže a ženy jako něco nového. Můžeme to srovnat s tím, co má udělat kometa jako svůj úkol pro pozemský život. Vnese do našeho pozemského života, co vychází z ženského elementu v kosmu. Uká- že-li se kometa, způsobí to náraz ve vývoji lidstva. Ne tolik ve vlastním pokračování samém, ale ve všem, co je jinak ještě lidstvu vštěpováno. Můžeme to pozorovat na Halleyově kometě, na tom, jaké duchovní síly za ní stojí. S jejím objevením bylo vždy spojováno něco nového pro zemský vývoj. Nyní se má opět objevit. Tím bude zahájena a zrodí se nová etapa v materialistickém názoru. Dá se to sledovat na jejích třech posledních objeveních v letech 1682, 1759 a 1835. V roce 1759 z ní působily síly a duchovní mocnosti, které přinesly ducha materialistického osvícení. Co se vyvinulo v tomto smyslu na podnět duchů a sil, které stojí za Halleyovou kometou, bylo na příklad to, co Goetha tolik zamrzelo na díle „Systéme de la nature“ svobodného pána von Holbách, jakož i na francouzských

encyklo- pedistech. Když se pak opět objevila Halleyova kometa 1835, tak se materialismus zrcadlil nápadně v názorech, které vycházely od Buch- nera a Moleschotta, a které pak byly přijaty nejširšími kruhy v materialismu druhé poloviny 19. století. V letošním roce 1910 prožíváme nové objevení staré komety, a to znamená krizový rok, pokud se týče názoru, o němž se právě mluvilo. Působí tu všechny síly, aby z lidské duše zrodily ještě plošší, horší názor, materialistické bahno světového názoru. Před lidstvem stojí závažná zkouška, osvědčení, v němž se bude jednat o to, aby si lidstvo uvědomilo, že při hrozícím nejhlubším pádu nastává všestranně nejsilněji impuls k vzestupu. Jinak by totiž nebylo možné, aby člověk překonal překážky, které mu kladou do cesty materialistické názory. Kdyby člověk nebyl vystaven materialismu, nemohl by jej také přemoci z vlastních sil. A teď nastane příležitost vybrat si mezi duchovním a materialistickým směrem. Z kosmu k nám jsou vysílány podmínky k tomuto roku krize.

Duchovní věda je něco, co bylo vyčteno z velkých znamení nebes a bylo vneseno na svět těmi, kdo uměli tato velká znamení, tato mocná písmena vysvětlit. Aby bylo lidstvo varováno před nastoupením materialistické cesty, která se dá zevně poznat objevením se Halleyovy komety, musí být dán protiimpuls duchovní vědou. Tak jsou nám tedy vysílány i síly na cestu vzhůru jinými znameními z kosmu.

V době události na Golgotě byl jarní bod Slunce už nějakou dobu ve znamení skopce. Tento bod postupuje v průběhu 25 920 let všemi dvanácti znameními zvěrokruhu. Postup mezitím proběhl tak, že jsme teď jarním bodem vstoupili do znamení ryb. Do poloviny dvacátého století se dostaneme k určitému bodu tohoto znamení. Znamení skopce znamená závěr Kali-jugy, temného období, které podle východní filosofie začalo rokem 3101 před Kristem. Tenkrát procházel jarní bod Slunce znaméním býka. Obraz této události se vytvořil v perském býku Mithrasovi a v egyptském býku Apisovi. Obrazy průchodu znamení skopce najdeme v pověsti o Argonautech se zlatým rounem, pak u Krista v jeho označení jako beránka, jak ho zobrazovali první křesťané obyčejně u paty kříže.

Období Kali-juga skončilo v roce 1899. Trvalo tedy od roku 3101

před Kristem až do roku 1899 po Kristu 5000 let jako období, v němž byli lidé odkázáni k pozorování toho, co se odehrává na fyzické úrovni, jediné na své fyzické smysly, aniž si mohli vzít na pomoc schopnost jasnozření. Teď se začínají připravovat schopnosti, které budou s to zavést lidskou přirozenost opět vzhůru k duchovnímu vývoji. Jedině v období Kali-juga se mohlo a muselo vyvíjet já v této době jediným možným způsobem k svému vědomí, sobě vlastnímu. K tomuto vědomí já se může od nynějška přidružit jasnozřivé vědomí, které se bude vyvíjet v příštích 2500 letech, čímž pak přistoupí duchovní uchopení světa k fyzicky smyslovému. Aby se to umožnilo, budou nám seslány síly v polovině 20. století, takže lidé pak začnou vidět éterné a astrální tělo, a to tak, že se to vyskytne u některých vynikajících lidí už jako přirozená schopnost. Když pak bude chtít člověk provést předem stanovený plán, úmysl nějakého druhu, pak mu vznikne jakýsi snový obraz, což nebude nic jiného než předzvěst karmického splnění nastalého skutku. Mezitím pak může lidstvo upadnout do bažiny materialistických světových a životních názorů. Ale přitom se bude moci snadno stát, že se lidé nebudou dívat na slabé schopnosti jasnozření, ukazující se v této době, jako na takové, a budou pokládat lidi, kteří je už budou mít, za bláznů a fantasy. Kdo totiž o duchovní vědě nikdy nic neslyšel, nerozpozná tyto jemné schopnosti. Ale přesto jsou tato znamení pravdivá. Zvítězí-li však duchovní světový názor, budou se naznačené schopnosti pečlivě v lidstvu pěstovat, takže jimi vybavené osoby budou schopny přinášet duchovní pravdy z duchového světa.

Za takových okolností můžeme říci: Jsme před důležitým bodem vývoje světa, který musíme připravit, aby se surově k smrti neušla- palo ve svém zárodku to, co chce naši Zemi naplnit novými schopnostmi. Co pak bude k shlédnutí duchovními orgány jako duchový svět, jako duchová atmosféra, to je to, co mohou dnes poznat jen zasvěcenci. Ještě však drahný čas potrvá, než se vyvinou první jemné schopnosti až na tento stupeň nebo i jen do té výše, jak to znalo prastaré lidstvo ve svém tenkrát ovšem jen snovém jasnozření a ve svých ekstatických stavech. Avšak tato stále se rozvíjející schopnost se rozšíří kolem naší Země jako duchovní schránka. Orientální spisy, obzvláště tibetské, hodně mluví o zemi, která zmizela a lftostivě ji nazývají Šambala, zemi, která zmizela v období Kali-juga. Ale právem se říká, že zasvěcenci se mohou uchýlit do Šambaly, aby odtud přinesli lidstvu to, co potřebuje, aby bylo podpořeno

ve svém vývoji. Všichni bodhisatvové čerpají sílu a moudrost ze země Šambaly. Pro lidi s průměrným vývojem se ztratila. Jsou však prorocí, že se tato země Šambala k lidem opět vrátí. Až se jemné síly jasnozření ukáží a budou se stále více zesilovat a rozšiřovat, a až tyto síly, které přicházejí ze slunečního života, budou přijaty jako dobré síly a budou působit místo sil z Halleyovy komety, pak se Šambala vrátí. Jsme v době přípravy lidstva na tento vývoj nového jasnozření, k němuž dojde v příštích 2500 letech přípravy, která bude stále pokračovat jak v době mezi narozením a smrtí, tak i v době mezi smrtí a novým zrozením. Co se tu všechno stane, bude námětem příští přednášky.